

Navnete minnelunder

Informasjonsskriv utarbeidet av Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Faggruppe gravplass, april 2021 (bygger på tidligere informasjonsskriv utarbeidet av gravplassrådgiveren, oktober 2015)

Hva er en navnet minnelund?

En navnet minnelund er graver i et felt med felles minnesmerke (ikke enkeltstående gravminner) hvor det er anledning til å sette opp navn og årstall for fødsel og død på den gravlagte. I en navnet minnelund vil gravplassmyndigheten sørge for felles beplantning og de etterlatte kan sette fra seg blomster og lys. Graver i en navnet minnelund kan festes etter fredningstidens utløp.

I en anonym minnelund vil det ikke være anledning til å sette opp navn og data og anonyme graver kan heller ikke festes etter fredningstidens utløp.

Historikk

Den første navnete minnelunden her i landet ble anlagt i Bærum for omtrent 20 år siden.

Det var først og fremst ment som et tilbud til de som ønsker en navnet grav å gå til, men som ikke hadde anledning eller ønsket å sette opp eget gravminne og etablere og stelle et plantefelt selv.

De første navnete minnelundene ble etablert med dispensasjon fra forskrift til gravferdsloven. Gravferdsforskriften ble endret i 2012 og fikk da egne bestemmelser for navnete minnelunder. Hensikten var å bringe regelverket i samsvar med praksis og å bidra til en ensartet forvaltning på området.

De siste årene er det anlagt mange navnete minnelunder rundt om i landet.

Lovgrunnlaget

Bestemmelser om navnet minnelund står i forskrift til gravplassloven § 15a. Graver i navnet minnelund skal plasseres i eget gravfelt. Det er ikke adgang til å sette opp eget gravminne. Kistegraver i navnet minnelund skal være minst 3,0 x 1,5 m. Urnegrav skal være minst 0,5 x 0,5 m med plass for en askeurne. Gravens plassering i navnet minnelund kan gjøres kjent. Det skal settes opp et felles minnesmerke med navn og data på de gravlagte. Det kan gis anledning til å feste en grav i navnet minnelund etter fredningstidens utløp. Nærmere bestemmelser om feste gis i lokale vedtekter.

Det er ikke anledning til å foreta navneflytting (såkalt symbolsk flytting) til navnet minnelund slik regelverket er utformet i dag (2021). I de senere årene har imidlertid flere lokale gravplassmyndigheter søkt om å regulere navneflytting til navnet minnelund i egne, lokale gravplassvedtekter. Det har da blitt søkt om en begrenset adgang til å kunne åpne for navneflytting av navn på ektefelle/samboer/partner, i noen tilfeller også barn av avdøde, fra opprinnelig gravminne til navnet minnelund. Det ligger til grunn at navnet på vanlig måte fjernes fra det opprinnelige gravminnet.

Søknad om dispensasjon fra gravplassforskriften § 21 må stiles til Barne- og familiedepartementet, jf. gravplassforskriften § 39. Av søknaden må det fremgå hvilke konkrete tilfeller som skal omfattes av dispensasjonsadgangen. I tillegg bør det gjøres rede for hvordan det er tenkt at navnetilføyelsen skal håndteres på minnesmerket, jf. departementets merknad under § 21 i Rundskriv P-12/2012 Endringer i gravferdsforskriften. Forslag til regulering i de lokale vedtektene bør inngå i søknaden.

Plan for gravplassen

Etablering av en navnet minnelund vil være en vesentlig endring etter gravplassloven og forskrift til gravplassloven. Det skal da utarbeides en gravplassplan for dette som inneholder relevant planmateriale herunder en oversiktsplan som viser plassering og omkringliggende arealbruk, en detaljplan som viser utforming og materialbruk, beplantingsplan, detaljtegninger for minnesmerke, benker og andre konstruksjoner og elementer samt gravkart. Ved vesentlig endring skal også gravplassplanen illustrere nåværende og framtidig situasjon.

Statsforvalteren må samtykke til at det plasseres minnesmerke på navnet minnelund, jf. gravplassforskriften § 20. Normalt vil dette inngå i godkjenningen av gravplassplanen.

Gravplassplanen vedtas av gravplassmyndigheten etter tilslutning fra kommunen, eksempelvis hva gjelder finansiering, og godkjennes av statsforvalteren jf. gravplassloven § 4. Det legges opp til at statsforvalteren skal gi sin tillatelse etter gravplassloven § 4 før det eventuelt søkes om byggetillatelse etter plan- og bygningsloven (det er for øvrig ikke ofte at etablering av navnet minnelund alene utløser søknadsplikt etter plan- og bygningsloven).

Det krever stor grad av innsikt, forståelse og kreativitet både å prosjektere og bygge en vellykket navnet minnelund. Det er viktig at forvaltningen engasjerer seg i planarbeidet og legger rammebetingelsene, samt knytter til seg nødvendig og riktig kompetanse både i prosjekterings- og byggefasen. Når en navnet minnelund er etablert, vil det kreves høy innsats innenfor forvaltning, vedlikehold og drift for å opprettholde en funksjonell ordening som blir tatt i bruk og de etterlatte er fornøyd med. God informasjon til etterlatte er også viktig.

Plassering

En navnet minnelund bør gis en god plassering på gravplassen. Dette vil ofte være en forutsetning for at den blir tatt i bruk. Hva som er en god plassering må vurderes fra sted til sted, men ofte vil det være en fordel med en sentral plassering. Området bør ha godt lokalklima og gjerne en fin utsikt.

En navnet minnelund fortjener et egnet og romslig areal og bør ikke plasseres på et restareal som ikke er brukelig til andre formål. Selv om hver enkelt grav tar liten plass vil det være behov for plass til de øvrige elementene i minnelunden. Det bør også være en viss avstand til andre gravfelt på gravplassen.

En navnet minnelund kan og bør bli et positivt tilskudd til gravplassen. Den er et fellesområde som alle kan ta i bruk.

Utforming

Et godt sted å være. En navnet minnelund må utformes slik at den blir et godt sted å være. Den skal være et sted for ro og ettertanke.

Tilbud for alle. Det er viktig å utforme den slik at den blir et tilbud for alle, det vil si at den er tro- og livssynsnytral.

Vegetasjon. Beplanting er en viktig del av en navnet minnelund. Busker og trær kan brukes til å skjerme og ramme inn minnelunden. En riktig sammensatt vegetasjon vil gi årstidsvariasjoner gjennom blomstring, løv-farger, fruktsetting og lukter.

Sitteplasser. I en navnet minnelund bør det være sitteplasser, gjerne forskjellige typer. Noen ønsker å sitte slik at de kan se minnesmerket og området der urnen eller kisten er satt ned. Andre har kanskje behov for å trekke seg litt tilbake og skue ut over landskapet.

Blomster og lys. Etterlatte og andre besøkende har med seg blomster og lys når de besøker en grav. Det må derfor tilrettelegges for at de skal kunne sette fra seg dette på en god måte. Mange ønsker å plassere det nær navneplaten til avdøde og det kan være hensiktsmessig å utforme minnesmerket for å ivareta dette. I en navnet minnelund vil det være viktig at de etterlatte innordner seg etter de reglene som gjelder og aksepterer felles normer. De som har et sterkt behov for å kunne sette fra seg personlige gjenstander bør kanskje rådgis til å velge en ordinær grav.

Geografisk nærhet. Det bør ikke være for stor avstand mellom minnesmerket og det tilhørende gravfeltet. Det er anledning for de etterlatte å være til stede ved urnenedsettelse i en navnet minnelund. For mange etterlatte vil det naturlig nok være viktig å se gravens plassering fra minnesmerket.

Samsvar i antall. Antall graver i gravfeltet og antall navn det er plass til på minnesmerket bør være samsvarende.

Gjenfinning av navn. Navnete minnelunder har ulik størrelse. Det er viktig at de gis en slik størrelse og utforming at det er mulig å gjenfinne navn på avdøde på en enkel måte. En stor navnet minnelund bør derfor deles opp i ulike deler som gis ulike identiteter.

Vinter. Det må tas høyde for at de etterlatte besøker graver i navnet minnelund også på vinteren. Videre må det påregnes at de etterlatte ønsker urnenedsettelse vinterstid.

Minnesmerket

Utforming. Det er mange måter å utforme et minnesmerke på. Noen steder er de frittstående elementer, mens andre steder inngår de som en integrert del av planløsningen, for eksempel i form av en støttemur. En del steder gis de en sterk lokal kulturhistorisk tilhørighet mens de andre steder har en mer allmenn utforming. I de fleste tilfellene vil det være riktig å knytte til seg fagfolk som landskapsarkitekt, arkitekter, kunstnere eller andre med kompetanse på formgivning. En del steder etableres det små navnete minnelunder med plass til inntil 30 navn hvor minnesmerket er gjenbruk av et gammelt staslig gravminne.

Materialbruk. Materialene i en navnet minnelund bør være bestandige og lite vedlikeholdskrevende. De bør tåle de påkjenninger de utsettes for av klima, vanlig drift og vedlikehold av gravplassen og dessuten eldes med verdighet. Stein og ulike stållegeringer er mye brukt i minnesmerker.

Navn og data. På minnesmerke i navnet minnelund skal det være navn og data på de gravlagte. I praksis vil dette si minimum fornavn, etternavn, fødselsår og dødsår. Mange gravplassmyndigheter velger også å ta med dato (dag, måned) for fødsel og død.

Personlig preg. Det er også mulig å legge til rette for at de etterlatte kan få gjøre navneplatene mer personlige ved at det gis anledning til å få legge inn en gravskrift og/ eller et symbol. Det vil ikke være noe krav om at dette skal være tro- og livssynsnytralt på samme måte som det er anledning til å ha skrift og symbol med religiøs eller politisk innhold på et gravminne. Kravet til sømmelighet vil imidlertid gjelde.

To navn sammen. I en navnet minnelund kan det gis anledning til å feste en ekstra grav. De vil da være naturlig at navnene på de to avdøde kommer ved siden av hverandre. Dette kan løses ved at

det settes opp navneplater med plass for navn til to gravlagte eller ved at det sette av plass til en navneplate ved siden av eller under.

Organisering av plater. Når det gjelder plassering av navneplater på minnesmerket velger noen en vilkårlig plassering, mens andre velger en kronologisk rekkefølge.

Utforming av plater. Størrelse, form og materialbruk for navneplater varierer også. De fleste er rektangulære, men det finnes også kvadratiske, ovale eller sirkulære plater. Materialer som børstet stål, messing, bronse og glass er mest vanlig.

Lesbarhet. Lesbarhet på navneplatene er viktig. Dette vil gi føringer for både størrelsen til selve navneplatene samt skrifttype og skriftstørrelse. Det bør velges en kontrastfarge for skriften mot platen, eventuelt minnesmerke der det er gjennomsiktige plater. Det bør også unngås at platene har en slik materialbruk og overflatebehandling at de gir gjenskin, noe som reduserer lesbarheten. Det kan være hensiktsmessig å lage prøveplater for å sjekke at lesbarheten blir god nok.

I forhold til lesbarhet bør det heller ikke plasseres navneplater for langt ned mot bakken. Det bør være minst 30 cm avstand mellom de nederste navneplatene og terrengnivå.

Gjenbruk. Ved valg av løsning for plassering av navn og data for de avdøde, må det tas høyde for at det skal være mulig å ta bort informasjonen når de etterlatte ikke ønsker å beholde graven lenger. De fleste forvaltningene velger derfor utskiftbare plater som også gir mulighet for gjenbruk av plassene på minnesmerket.

Feste

Gravplassforvaltningen kan gi anledning til å feste en grav i tillegg til den graven som tas i bruk. Dette gjelder både for kistegraver og urnegraver da urnegraver i navnet minnelund bare har plass til én urne. For tilleggsgraven kan det tas festeavgift fra dag én. Ved å åpne opp for dette vil en navnet minnelund kunne bli et tilbud for flere. Ektefeller og samboere vil ofte ha et ønske om å kunne gravlegges sammen.

Det kan også gis anledning til å feste en grav i navnet minnelund ut over fredningstiden. I denne sammenhengen vil 20 år være en kort tid og det bør vurderes om det skal være anledning til dette. Hvor lenge en grav kan festes etter gravlegging, kan settes lik bestemmelsene for de øvrige gravene på gravplassen eller det kan settes en egen tidsbegrensning for graver i navnet minnelund. Dette vil ikke være feste i ordinær forstand da det ikke vil være anledning for fester til å gravlegge på nytt i graven. Rettighetene begrenser seg til å kunne beholde navneplaten i festetiden.

Betaling

Det er anledning til å ta avgift for bruk av navnet minnelunden. I avgiften inngår normalt navneplaten, gravens andel av minnesmerket, beplanting, vedlikehold og stell i 20 år (det vil si i fredningstiden). Selve gravleggingen er gratis og kan ikke belastes de etterlatte. Dette forutsetter at avdøde hadde bopel i kommunen og er tilsvarende som for andre graver på gravplassen.

Det kan tas festeavgift for tilvist grav i navnet minnelund når fredningstiden går ut. Når det reserveres en tilleggsgrav kan det tas festeavgift for tilleggsgraven fra den dagen den tilviste graven tas i bruk til gravlegging. Festeavgiften kan settes tilsvarende som festeavgiften før øvrige graver. Det vil også være mulig å beregne festeavgiften relativt i forhold til det antall kister/ urner det er plass til.

Avgifter for bruk av grav i navnet minnelund og feste av grav skal fastsettes av kommunen etter forslag fra gravplassmyndigheten, jamfør gravplassloven § 21. Slik avgift for tilleggsgraven kreves inn først når graven tas i bruk.

Lokale vedtekter

Bestemmelser om feste av grav i navnet minnelund skal fastsettes i de lokale vedtektene for gravplassene i den enkelte kommune. Dette omfatter både hvorvidt det skal være anledning til å feste en tilleggsgrav og om det skal være mulig å feste en grav etter fredningstidens utløp.

I tillegg kan det være en fordel å ta inn bestemmelser om at det ikke kan etableres individuelt plantefelt, men at blomster og lys kan settes på sted anvist av gravplassmyndigheten. I den sammenhengen kan det også spesifiseres hvilke rutiner gravplassmyndigheten har når det gjelder fjerning av visne blomster og utbrente gravlys.

Endring av lokale vedtekter skal vedtas av gravplassmyndigheten og godkjennes av statsforvalteren etter gravplassloven § 21.